

**KLUCZE DO OZNACZANIA
OWADÓW POLSKI**

Opracowanie zbiorowe

Redaguje zespół: doc. dr hab. M. Mroczkowski (zastępca), mgr D. Tarnawski
(sekretarz), doc. dr hab. A. Warchałowski (redaktor naczelny)

Część XIX

Chrząszcze — *Coleoptera*

Zeszyt 78 - 79

Hylophilidae, Scaptiidae

(z 28 rysunkami)

Opracowali

dr LECH BOROWIEC i mgr DARIUSZ TARNAWSKI

WARSZAWA

1983

WROCŁAW

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

HYLOPHILIDAE, SCRAPTIIDAE

Opracowali

dr Lech Borowiec i mgr Dariusz Tarnawski

SPIS TREŚCI

I. Część ogólna	3
II. Przegląd systematyczny	7
III. Klucze do oznaczania	8
IV. Piśmiennictwo	15
V. Skorowidz nazw systematycznych łacińskich	16

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

Hylophilidae

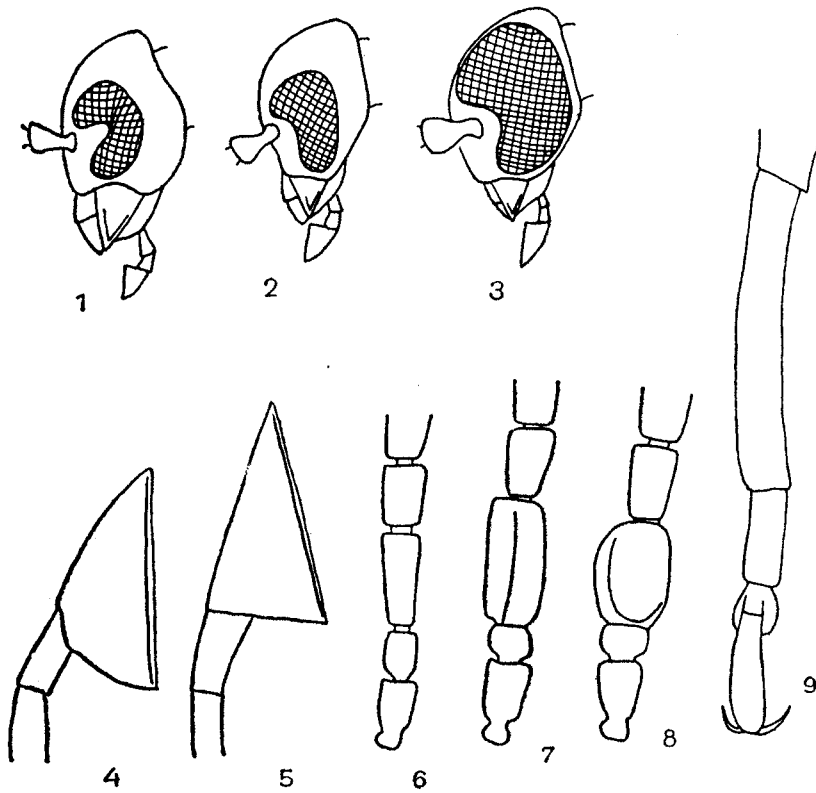
Rodzina *Hylophilidae* obejmuje niewielkie chrząszcze, bardzo zbliżone budową ciała do przedstawicieli rodziny *Anthicidae*, do której niekiedy bywają zaliczane na szczeblu podrodziny. Od *Anthicidae* różnią się budową tylnych stóp, których pierwszy człon jest dłuższy niż pozostałe człony mierzone łącznie, a człon czwarty jest bardzo mały i ukryty w wycięciu członu trzeciego. Na świecie znanych jest około 350 gatunków, w Palearktyce występuje 70, a z Polski wykazano 7.

Długość ciała nie przekracza 3,0 mm. Pokrywy zwykle lekko wydłużone i wypukłe. W barwie ciała przeważają kolory ciemne, brunatne lub czarne, niekiedy żółtobrazowe lub żółte, zawsze bez metalicznego połysku. Wierzch ciała z reguły pokryty przylegającym owłosieniem.

Głowa skierowana skośnie ku przodowi, rzadziej w dół, w zarysie prawie okrągła lub nieco szersza od swej długości (rys. 1–3). Policzki zaokrąglone lub z ostrymi krawędziami. Ostatni człon głaszczków szczękowych trójkątny lub toporowaty (rys. 4, 5). Oczy nerkowate. Głowa z tyłu zwięziona, tworzy tzw. szyję. Czułki długie, niekiedy dłuższe od ciała, zwykle nitkowate. Rzadko czułki piłkowane lub końcowe człony kuliste.

Przedplecze zwykle szersze od głowy, z zaokrąglonymi przednimi kątami. Boczne krawędzie przedplecza bez ostrych listewek. Urzeźbienie powierzchni głowy i przedplecza złożone z dużych i głębokich punktów.

Pokrywy ku tyłowi lekko rozszerzone, ich punktowanie bezładne, mocne i głębokie.

Rys. 1-9. (6-8 - wg Kaszaba, pozostałe oryg.).

1-3 - głowy: 1 - *Aderus nigrinus* (GERM.), 2 - *A. pruinus* (KIESENW.), 3 - *A. oculatus* (PANZ.), 4, 5 - głaszczki szczękowe: 4 - *Aderus populneus* (PANZ.), 5 - *A. oculatus* (PANZ.), 6-8 - pierwsze człony czulków: 6, 7 - *Aderus nigrinus* (GERM.): 6 - samica, 7 - samiec, 8 - *A. lateralis* (GREDL.), samiec, 9 - *Aderus* sp., tylna stopa.

Panewki przednich bioder od tyłu otwarte. Tylna biodra stykają się ze sobą. Tylna uda bocznie spłaszczone, szersze od pozostałych. Stopy długie, zwłaszcza tylne, pazurki bez ząbków (rys. 9).

Dymorfizm płciowy u wielu gatunków dobrze zaznaczony. Samce są zwykle smuklejsze od samic, oczy mają większe i bardziej wypukłe. Część członów czulków u samców niekiedy zgrubiała, a ich długość z reguły większa niż u samic. Niekiedy występuje również dymorfizm w ubarwieniu, zwłaszcza nóg.

Powiązania ekologiczne, rozwój i stadia przedimaginalne praktycznie nieznanne. Owady dorosłe spotyka się w różnych środowiskach: pod suchymi liśćmi starych drzew rosnących nad wodami, w próchnie, pod luźną korą, w suchej słomie i sianie, na wilgotnych łąkach i na liściach krzewów.

W tych środowiskach łowimy chrząszcze na upatrzonego lub czerpakiem. Wszystkie są bardzo małe, toteż naklejamy je na kartoniki. Aparaty kopulacyjne mało zróżnicowane, toteż szczegóły ich budowy zwykle nie bywają uwzględniane w diagnozach i nie służą pomocą przy oznaczaniu.

Scraptiidae

Obejmuje niewielkie chrząszcze podobne do przedstawicieli rodziny *Anaspidae*. Również budowa larw *Scraptiidae* i *Anaspidae* wykazuje wiele podobieństw; w związku z tym wymienione grupy bywają łączone w jedną rodzinę. Główne cechy odróżniające *Scraptiidae* od *Anaspidae* to: skronie zawsze zaznaczone, stopy wszystkich nóg nie dłuższe od goleni, tylne golenie bez długich kolców na wierzchołku. Do tej pory opisano około 90 gatunków, z których w Palearktyce występuje około 30. Z Polski znany jest tylko jeden gatunek, lecz nie można wykluczyć występowania jeszcze dwóch.

Długość ciała nie przekracza 5,0 mm. Ciało wydłużone i słabo zesklepione, barwy żółtej do żółto-brunatnej. Wierzch ciała z reguły owłosiony. Głowa okrągła, oczy duże, z przodu zatokowato wycięte (rys. 26–28). Skronie wyraźne, zaokrąglone (rys. 26, 27) lub ledwie zaznaczone, odgraniczone ostrą krawędzią od wąskiej, szypułkowatej szyi (rys. 28). Ostatni człon głaszczków szczękowych toporowaty. Czułki długie, nitkowate. Przedplecze z wyraźnymi, ostrymi bocznymi krawędziami, jego szerokość większa od długości. Przednie kąty przedplecza nie zaznaczone. Pokrywy wydłużone, ich podstawa nie szersza od podstawy przedplecza, guzy barkowe na ogół słabo zaznaczone. Tarczka niewielka, trójkątna. Wierzch ciała z reguły bezładnie, płytko, gęsto punktowany. Między punktami zwykle występuje niewyraźne wtórne urzeźbienie tła.

Panewki przednich bioder od tyłu otwarte. Przednie biodra wydłużone i wystające. Nogi cienkie, stopy wszystkich nóg zawsze krótsze od goleni. Pierwszy człon tylnych stóp silnie wydłużony, u wszystkich stóp przedostatni człon płatkowato rozszerzony. Pazurki z małym zębkiem. Na wierzchołku tylnych goleni znajdują się dwa niewielkie kolce.

Odwłok z reguły całkowicie przykryty przez pokrywy, na końcu szeroko zaokrąglony.

Dymorfizm płciowy praktycznie nie zaznaczony. Aparat kopulacyjny samca mało charakterystyczny, toteż szczegóły jego budowy nie bywają wykorzystane w badaniach porównawczych i przy oznaczaniu.

Larwy wydłużone (rys. 22). Szew epikranialny bardzo krótki lub brak go zupełnie. Ostatni segment odwłoka na końcu szeroko zaokrąglony lub lekko zaokrąglony, bez wyrostków.

Powiązania ekologiczne, stadia przedimaginalne i rozwój poznane bardzo słabo. Chrząszcze spotyka się na drzewach, na skrajach lasów i w zaroślach, często w kwiatach różnych krzewów, niekiedy masowo. Larwy żyją w spróchniałym drewnie.

Owady dorosłe łowimy czerpakiem lub na upatrzonego. Zabijamy je parami octanu etylu w zwykłej zatruwaczce entomologicznej. Należy unikać innych trucizn niż octan etylu, gdyż powodują sztywnienie okazów, co uniemożliwia, a przynajmniej utrudnia właściwe spreparowanie zabitych owadów. Wszystkie gatunki *Scraptiidae* są niewielkich rozmiarów, toteż naklejamy je na kartoniki. Larwy *Scraptiidae* zbieramy pod korą i w próchniejącym drewnie. Pomocny jest tutaj nóż, dłuto lub siekierka. Larwy najlepiej jest zabić przez wrzucenie do wrzącej wody, którą utrzymuje się w stanie wrzenia jeszcze przez minutę. Następnie przenosi się je do 75-procentowego alkoholu, w którym mogą pozostać dowolnie długo.

II. PRZEGLĄD SYSTEMATYCZNY

Gatunki znalezione w Polsce oznaczono gwiazdką. Synonimy wyróżniono *petitem*.

Rodzina: *Hylophilidae*.

Aderidae.

Rodzaj: *Phytobaenus* SAHLBERG, 1834.

Gatunek: **Phytobaenus amabilis* SAHLBERG, 1834.

Rodzaj: *Aderus* WESTWOOD, 1829.

Xylophile LATREILLE, 1825.

Xylophilus BERTHOLD, 1827.

Gatunki: *Aderus nigrinus (GERMAR, 1830).

*Aderus lateralis (GREDLER, 1866).

Aderus tirolensis (GREDLER, 1886).

*Aderus pruinosus (KIESENWETTER, 1861).

Aderus brevicornis (PERRIS, 1869).

Aderus lokvenci ROUBAL, 1938.

*Aderus pygmaeus (DEGEER, 1874).

Aderus fennicus MANNERHEIM 1834.

*Aderus oculatus (PANZER, 1796).

*Aderus populneus (PANZER, 1796).

Rodzina: *Scaptiidae*.

Rodzaj: *Scaptia* LATREILLE, 1825.

Gatunki: *Scaptia dubia* (Olivier, 1790).

Scaptia ferruginea KIESENWETTER, 1861.

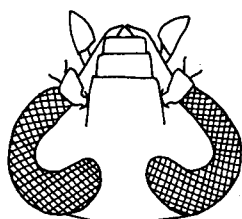
*Scaptia fuscula (MÜLLER, 1821).

III. KLUCZE DO OZNACZANIA

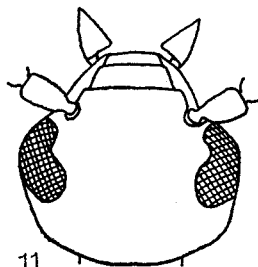
Rodzina: *HYLOPHILIDAE*

Klucz do oznaczania rodzajów

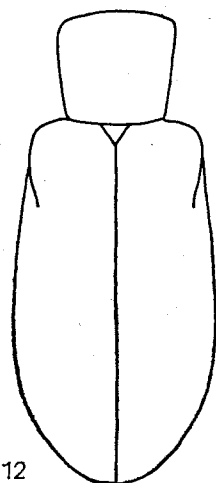
1. Głowa skierowana w dół, od góry prawie niewidoczna. Tylna krawędź oka sięga do przedniej krawędzi przedplecza (rys. 10) . . . . . *Phytobaenus* SAHLB., str. 8
- Głowa skierowana skośnie ku przodowi, od góry widoczna. Tylna krawędź oka nie sięga do przedniej krawędzi przedplecza (rys. 11) . . . . . *Aderus* WESTW., str. 9

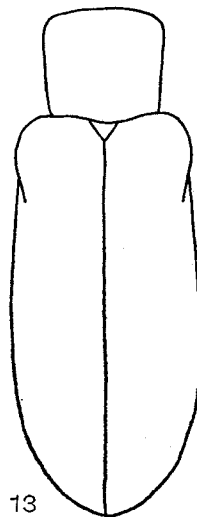
10

11

12

13

Rys. 10-13 (10 - wg KASZABA, pozostałe oryg.).

10, 11 - głowa: 10 - *Phytobaenus* sp., 11 - *Aderus* sp., 12, 13 - zarys ciała: 12 - *Aderus nigrinus* (GERM.), 13 - *A. oculatus* (PANZ.).

Rodaj: *Phytobaenus* SAHLB.

Ostatni człon głaszczków szczękowych trójkątny. Skroni brak. Czułki stosunkowo krótkie i grube. Przedplecze prawie koliste. Podstawa pokryw

bardzo szeroka, a boki prawie równoległe. Należy tu tylko jeden szeroko rozsiadłony gatunek europejsko-syberyjski, w Europie Środkowej spotykany jednak bardzo rzadko.

Długość 2,0–2,8 mm. Ciało czarne, niekiedy smolistobrazowe. Czułki i nogi rdzawoczerwone, zwykle pierwszy człon przednich i środkowych stóp oraz tylne uda i golenie przyciemnione. Pokrywy z żółtawym deseniem w postaci nieregularnych plam o rozmytych konturach, niekiedy łączących się w przepaski, zwłaszcza z tyłu pokryw. Wierzch ciała pokryty bardzo drobnym, aksamitnym owłosieniem. Urzeźbienie powierzchni pokryw złożone z grubych i głębokich punktów, a tuż przed środkiem długości zaznacza się wyraźny poprzeczny wcisk. Tylne uda u samca lekko łukowato wygięte. Powiązania ekologiczne, stadia przedimagonalne i rozwój nieznane. Wykazany ze znacznej części Europy i Syberii, ale wszędzie rzadki. W Polsce wykazany z Pojezierza Mazurskiego i z Roztocza, ale prawdopodobnie występuje w całym kraju.

..... *P. amabilis* SAHLB.

Rodzaj: *Aderus* WESTW.

Wierzch głowy leży nieco wyżej od grzbietowej powierzchni przedplecza. Szyja stosunkowo krótka i szeroka. Przedplecze ku tyłowi wyraźnie zwężone. Czułki cienkie i długie. Owłosienie wierzchu ciała krótkie, ale zwykle nie sprawia wrażenia aksamitnego. Rodzaj obejmuje około 70 gatunków palearktycznych, z których w Europie Środkowej wykazano 8, a z Polski tylko 6.

Klucz do oznaczania gatunków

1. Długość skroni równa szerokości oka (rys. 1). Trzeci człon czułek znacznie dłuższy od czwartego, zwłaszcza u samca (rys. 6–8) . . . . . 2.
- Długość skroni mniejsza od szerokości oka (rys. 2, 3). Trzeci człon czułek tylko nieznacznie, albo wcale niedłuższy od czwartego (rys. 15–20) . . . 3.
2. Trzeci człon czułek u samca blisko dwukrotnie dłuższy od członu czwartego (rys. 6, 7). Wierzch ciała czarny, przedplecze u samic niekiedy smolistobrunatne.

Długość 1,6–2,5 mm (rys. 12). W ubarwieniu i kształcie ciała zaznacza się wyraźny dymorfizm płciowy. U samic czułki, głaszczki i nogi są żółtoczerwone, tylko tylne uda w mniejszym lub większym stopniu zaciemnione. U samców całe tylne nogi są ciemne, z wyjątkiem nasady goleni. Pokrywy u samców silnie wydłużone, od góry spłaszczone, wzdłuż boków od barków do środka pokrywy biegnie wystająca listewka. Boki pokryw poniżej listewki bardzo gęsto punktowane i matowe, wierzch pokryw punktowany grubo, ale przestrzenie między punktami błyszczące. Pokrywy u samic krótsze i szersze, lekko wypukłe, równomiernie mocno i gęsto punktowane. Tło między punktami na całej powierzchni pokryw błyszczące. Powiązania ekologiczne, stadia przedimagonalne i rozwój poznane bardzo słabo. Najczęściej spotykany pod korą lub w próchnie sosen i dębów. Napotykan w całej Europie, ale lokalnie i rzadko. Występuje prawdopodobnie w całej Polsce.

- ..... *A. nigrinus* (GERM.).
- Trzeci człon czułek u samca krótszy i szerszy, około półtora raza dłuższy od członu czwartego (rys. 8). Ciało czarne, przedplecze ceglastoczerwone.

Długość 2,3–2,6 mm. Bardzo podobny do poprzedniego gatunku i niekiedy uważany za jego odmianę, gdyż spotyka się osobniki o pośrednim typie ubarwienia i budowy czułek. Znany tylko z górzystych rejonów Austrii. Z Polski podany z Wejcherowa, ale z całą pewnością błędnie.

..... *A. lateralis* (GREDL.).

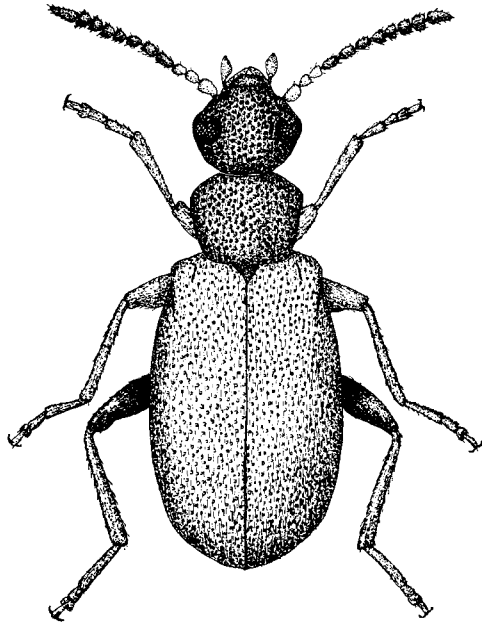

3. Trzeci człon czułków około dwukrotnie krótszy od członu czwartego (rys. 15).

Długość 1,8–2,3 mm. Ciało żółtobrunatne, głowa zwykle ciemniejsza, brązowa. Pokrywy niekiedy z dwiema lub trzema ciemniejszymi przepaskami. Czułki i nogi żółtawe. Za guzami barkowymi zwykle wyraźne poprzeczne wciski. Owłosienie krótkie, zwłaszcza w przedniej części ciała jedwabiście błyszczące. Punktowanie wierzchu ciała drobne i gęste. Człki długie, człony drugi i trzeci wyraźnie krótsze od pozostałych. Człon ostatni w przybliżeniu dwukrotnie dłuższy od przedostatniego. Żyje w bardzo spróchniałym drewnie drzew liściastych, spotykany też pod korą, zwłaszcza topól. Znany z całej Palearktyki, ale na wielu obszarach rzadki. Występuje prawdopodobnie w całym kraju, ale napotykanym bardzo rzadko.

- ..... *A. populneus* (PANZ.).
- Trzeci człon czułków jest przynajmniej tak samo długi jak czwarty (rys. 16-20) . . . . . 4.
4. Trzeci człon czułków jest równy długością drugiemu (rys. 16) . . . . . 5.
- Trzeci człon czułków jest dłuższy od członu drugiego (rys. 17–20) . . . . 6.
5. Człki sięgają wyraźnie poza podstawę przedplecza, szerokość członów 4–9 nie większa od długości.

Długość 1,6–2,0 mm. Ubarwienie zmienne. U rzadko spotykanych jasnych form ciało jednolicie żółtobrazowe, u form ciemnych głowa, przedplecze i spód ciała ciemnobrazowe. Ciemnieć mogą też nogi, zwłaszcza uda. Na pokrywach często występują ciemne smugi wzdłuż boków i na szwie, w rzadkich przypadkach całe ciało z wyjątkiem goleni i stóp jednolicie ciemnobrazowe. Głowa i przedplecze niezbyt mocno, ale głęboko punktowane, punktowanie pokryw nieco mocniejsze, zwłaszcza po bokach (rys. 14).

14

Rys. 14. *Aderus pruinus* (KIESENW.) (Oryg.).

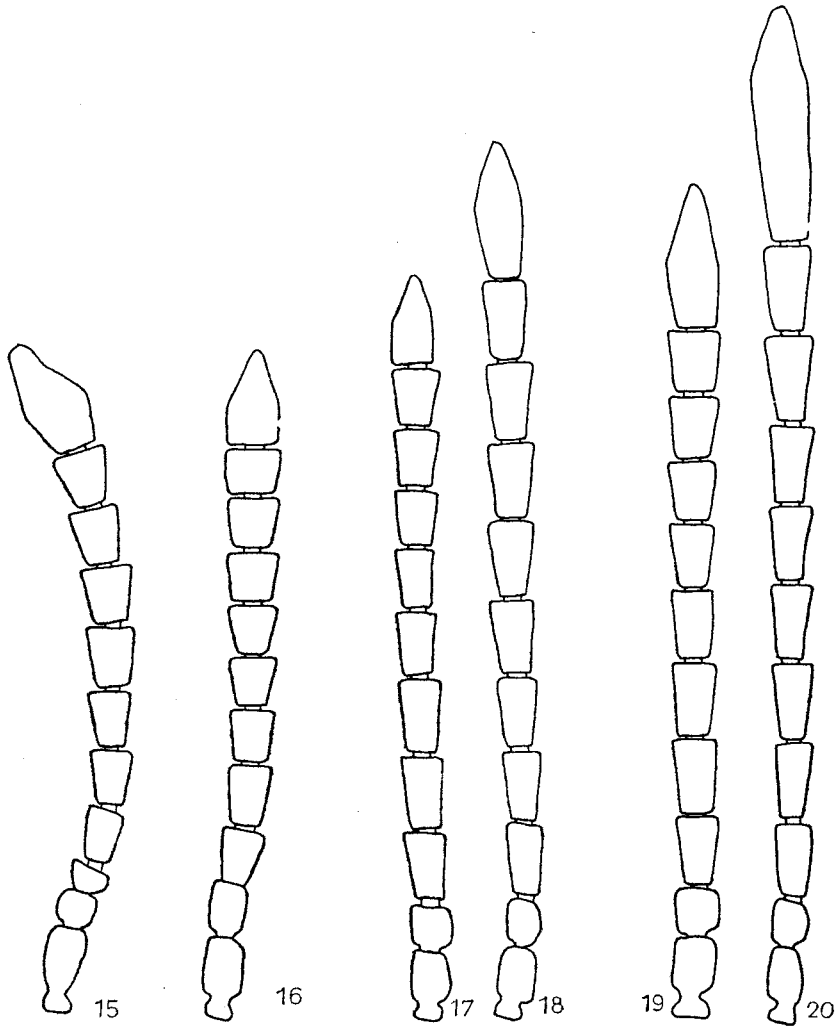
Przedplecze bez wcisków, szersze od głowy. Pokrywy owalne, ze słabo wystającymi guzami barkowymi. Spotykany zwykle pod korą drzew i krzewów na nasłonecznionych stokach, zwłaszcza w okolicach podgórskich. Znany z całej Palearktyki, ale wszędzie napotykanym lokalnie i rzadko. W Europie Środkowej tylko w środowiskach kserotermicznych. Wykazany ogólnikowo z Polski, ale wiadomość ta wymaga potwierdzenia nowymi materiałami.

- ..... *A. pruinus* (KIESENW.).

- . Czułki sięgają nieznacznie poza podstawę przedplecza, szerokość członów 4–9 wyraźnie większa od długości.

Długość 1,3–1,5 mm. Ciało żółtobrazowe, głowa zwykle czarna, a przedplecze brązowe. Przedplecze nieco węższe od głowy, za środkiem długości z płytkami poprzecznymi weiskami; punktowanie jego powierzchni nieco mocniejsze niż u poprzedniego gatunku. Boki pokryw prawie równoległe, guzy barkowe silnie wystające. Poza tym bardzo podobny do poprzedniego gatunku. Powiązania ekologiczne, stadia przedimaginalne i rozwój nieznane. Bardzo rzadki gatunek, znany tylko z Francji, południowej Anglii i Holandii. Z Polski nie wykazany.

..... *A. brevicornis* (PERRIS).

Rys. 15–20. Czułki (Oryg.).

15 — *Aderus populneus* (PANZ.), 16 — *A. pruinus* (KIESENW.), 17, 18 — *A. pygmaeus* (DEGEER): 17 — samica, 18 — samiec, 19, 20 — *A. oculatus* (PANZ.): 19 — samica, 20 — samiec.

6. Tarczka duża, na końcu dwupłatkowato wycięta.

Długość 2,3–2,6 mm. Ciało żółte, głowa i przedplecze brązowe. Głowa bardzo płytko punktowana. Drugi człon czułków szerszy niż u następnych gatunków i mniej cylindryczny. Przedplecze dłuższe, poprzeczne wełski na nim głębokie. Tylne uda wąskie, najszersze u nasady. Powiązania ekologiczne, stadia przedimaginalne i rozwój nieznane. Opisywany ze Słowacji, poza tym więcej nie odnaleziony.

..... *A. lokvenci* ROUBAL.

—. Tarczka mniejsza, na końcu prosto obcięta ..... 7.

7. Ostatni człon czułków u samca około półtora raza, a u samicy tylko o jedną trzecią dłuższy od przedostatniego (rys. 17, 18).

Długość 2,5–3,0 mm. Barwa żółtobrazowa, głowa i przedplecze zwykle ciemniejsze, brązowe. Ciało smukłe, zwłaszcza u samca. Oczy u samca bardzo wypukłe, ale nie aż tak, jak u gatunku następnego. Czułki długie, u samca sięgają do końca, u samicy do połowy ciała. Głowa i przedplecze drobno, a pokrywy grubo punktowane. Tylne uda szerokie, najszersze pośrodku. Rozwijają się w spróchniałym drewnie drzew liściastych, zwłaszcza dębów i wierzb. Owady dorosłe niekiedy spotyka się liczniej na liściach winorośli. Znany z całej Europy, ale zwykle rzadki. Wykazany z całej Polski.

..... *A. pygmaeus* (DEGEER).

—. Ostatni człon czułków u samca około trzy razy, a u samicy około dwa razy dłuższy od przedostatniego (rys. 19, 20).

Długość 2,3–3,0 mm. Barwa ciała zwykle w odcieniu jaśniejszym niż u poprzedniego gatunku. U samca ciało bardzo smukłe (rys. 13), oczy większe i bardzo wypukłe, prawie stykają się na czole (rys. 3). Poza tym bardzo podobny do *A. pygmaeus* i niekiedy uważany za jego odmianę. Powiązania ekologiczne, stadia przedimaginalne i rozwój nieznane. Wykazany prawie z całej Europy, ale wszędzie bardzo rzadki. W Polsce znany tylko z zachodnich dzielnic, ale prawdopodobnie występuje w całym kraju.

..... *A. oculatus* (PANZ.).

Rodzina: *SCRAPTIDAE*

Do entomofauny Polski należą przedstawiciele tylko jednego rodzaju.

Rodzaj: *Scaptia* LATR.

Ciało wąskie, nieco grzbietobrzusznie spłaszczone. Narządy gębowe w spoczynku skierowane ku dołowi. Czułki sięgają do połowy ciała. Końce pokryw szeroko zaokrąglone. Larwy żyją w próchniejącym drewnie.

Znanych jest 20 gatunków palearktycznych, z których w Europie występuje 8, a z Polski wykazano 1.

Klucz do oznaczania gatunków

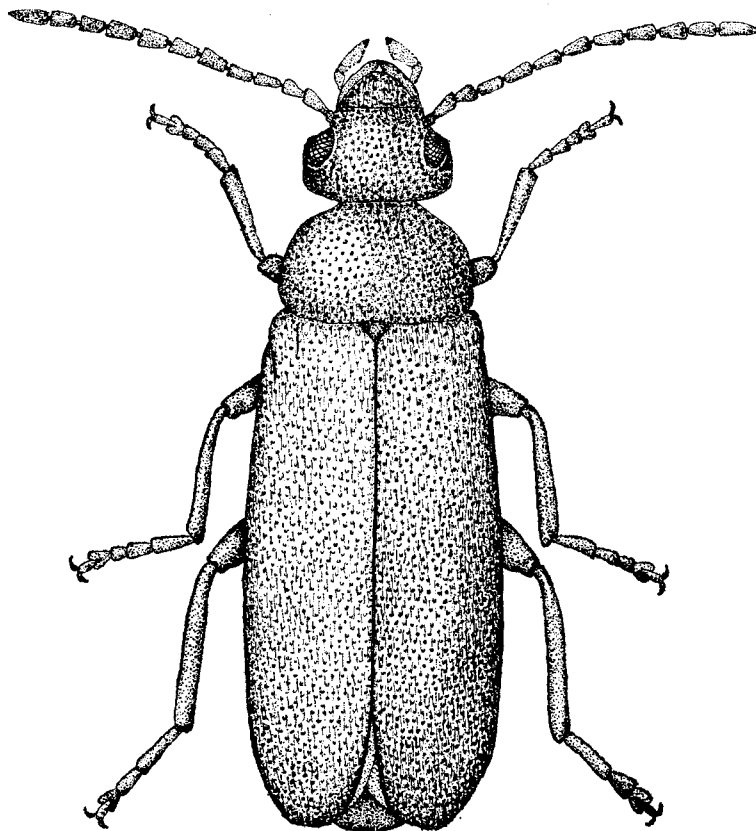
1. Trzeci człon czułków znacznie dłuższy od członu drugiego i prawie tak samo długi jak człon czwarty (rys. 24).

Długość 3,8–5,0 mm. Ciało jednolicie brązowe. Wierzch ciała płytko, ale gęsto punktowany, pokryty rzadkimi, żółtawymi włoskami (rys. 21). Skronie wyraźne, z tyłu

zaokrąglone, długość ich równa prawie szerokości oka (rys. 26). Patrząc z boku, górna krawędź oka wyraźnie oddalona od wierzchołka głowy. Występuje w zachodniej i południowej Europie. W Europie Środkowej znany tylko z izolowanych stanowisk. Bogate stanowiska zaczynają się dopiero w Basenie Karpackim, gdzie gatunek ten często występuje masowo. Z Polski nie wykazany.

..... *S. dubia* (OL.).

- Trzeci człon czułków nieznacznie krótszy od członu drugiego i wielokrotnie krótszy od członu czwartego (rys. 25) ..... 2.

21

Rys. 21. *Scaptia dubia* (OL.) (Oryg.).

- 2. Skronie wąskie, ale dobrze widoczne, długość ich w przybliżeniu równa połowie szerokości oka (rys. 27).

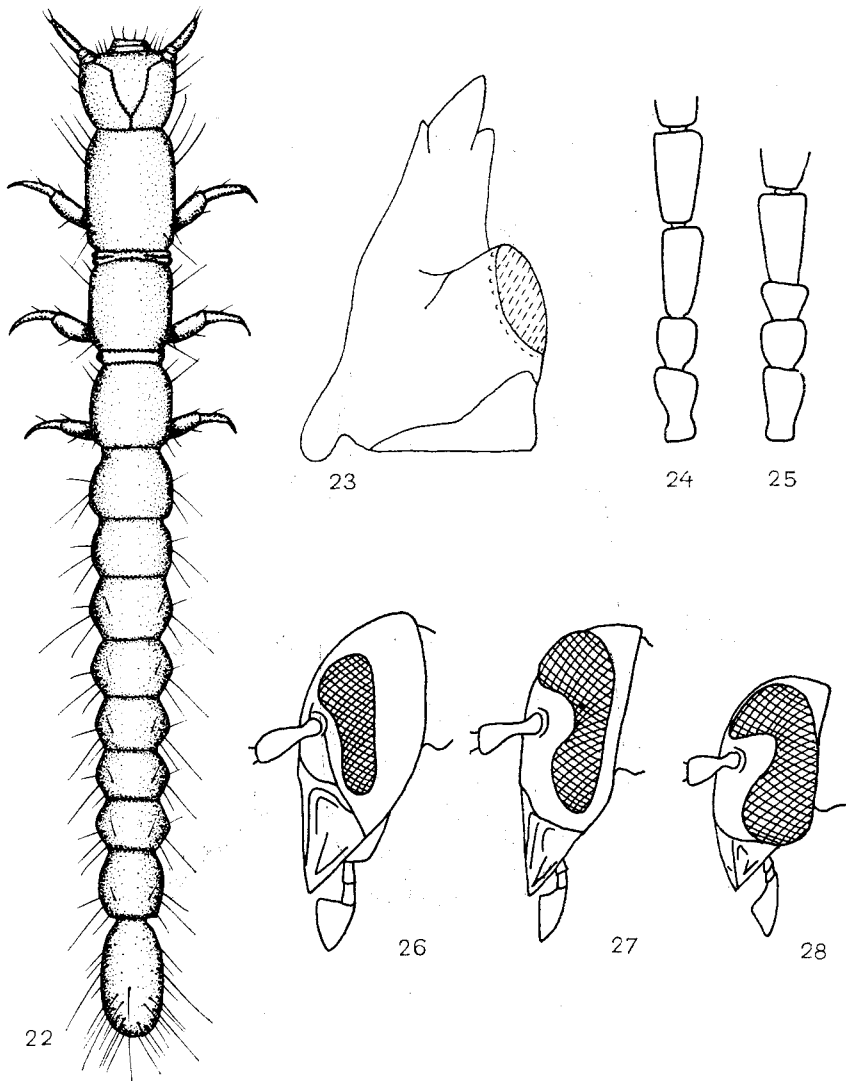
Długość 1,5–2,4 mm. Ciało jednobarwnie żółte. Czułki poczynając od czwartego członu przyciemnione. Patrząc z boku, górna krawędź oka sięga do wierzchołka głowy (rys. 27). Występuje w południowo-wschodniej Europie, podany też ze Szwajcarii. Spotykany głównie w okolicach górskich, ale wszędzie rzadki. Z Polski nie wykazany.

..... *S. ferruginea* KIESENW.

— Skronie zaznaczone tylko przy górnej krawędzi oka (rys. 28).

Długość 2,3–2,8 mm. Ciało ubarwione niejednolicie. Pokrywy i spód ciała żółto-brązowe, przedplecze i głowa zwykle ciemniejsze, brunatne. Czułki, poczynając od czwartego członu, mocno przyciemnione. Nogi jasne, żółte do żółto-brązowych, poza tym bardzo podobny do gatunku poprzedniego. Larwy żyją w próchniejącym drewnie drzew liściastych, głównie topól, jabłoni i dębów. Szeroko rozmieszczone prawie w całej Europie. W Polsce wszędzie dość pospolicie.

..... *S. fuscula* (MÜLL.)

Rys. 22–28. (22, 23 wg Emdena, pozostałe oryg.).

22, 23 — *Scaptia* sp., larwa: 22 — widok z góry, 23 — żuwaczka, 24, 25 — pierwsze człony czułków: 24 — *Scaptia dubia* (OL.), 25 — *S. fuscula* (MÜLL.), 26–28 — głowy: 26 — *Scaptia dubia* (OL.), 27 — *S. ferruginea* KIESENW., 28 — *S. fuscula* (MÜLL.)

IV. PIŚMIENNICTWO

Piśmiennictwo dotyczące rodzin *Hylophilidae* i *Scraptiidae* jest bardzo skąpe. Dotychczas brak jest opracowania obejmującego całe te rodziny lub poszczególne rodzaje. Również gatunki palearktyczne nie były opracowane kompleksowo. Popularnym, ale dziś już nieco przestarzałym kluczem do oznaczania jest:

1. E. REITTER. Fauna Germanica. III. Stuttgart, 1911, 436 str., 147 rys., tabl. 81–128. *Hylophilidae* na str. 398–400, tabl. 126, *Scraptiidae* na str. 372.

Najnowszy klucz do oznaczania gatunków środkowoeuropejskich zawiera opracowanie:

2. Z. KASZAB. *Scraptiidae, Aderidae*. [w:] H. FREUDE, K. HARDE, G. A. LOHSE. Die Käfer Mitteleuropas. VIII. Krefeld, 1969, str. 102–106, 17 rys.

Katalog gatunków palearktycznych zawiera:

3. A. WINKLER. Catalogus Coleopterorum Regionis Palaearcticae. I. II. Wien, 1927–1932, VI + 2 nienumerowane + 1698 str. *Scraptiidae* w tomie II na str. 829, *Hylophilidae* na str. 831–833.

Katalog światowy mieści się w:

4. M. PIC. *Hylophilidae*. [w:] W. JUNK i S. SCHENKLIGN. Coleopterorum Catalogus, pars 14. Berlin, 1910, 25 str.

5. M. PIC. *Scraptiidae, Pedilidae*. [w:] W. JUNK i S. SCHENKLING. Coleopterorum Catalogus, pars 26. Berlin, 1911, 27 str.

V. SKOROWIDZ NAZW SYSTEMATYCZNYCH ŁACIŃSKICH

Liczby wytłuszczone oznaczają stronicę, na których znajdują się opisy, liczby z gwiazdkami – stronicę, na których znajdują się rysunki.

Aderidae 7

Aderus sp. 4*, 8*

Aderus WESTW. 7, 8, 9

amabilis SAHLB., *Phytobaenus* 7, 9

Anaspididae 5

Anthicidae 3

brevicornis (PERRIS), *Aderus* 7, 11

dubia (OL.), *Scryptia* 7, 13*, 14*

ferruginea KIESENW. 7, 13, 14*

fuscula (MÜLL.) 7, 14*

Hylophilidae 3, 7, 8

lateralis (GREDL.), *Aderus* 4*, 7, 9

lokvenci ROUBAL, *Aderus* 7, 12

nigrinus (GERM.), *Aderus* 4*, 7, 8*, 9

oculatus (PANZ.), *Aderus* 4*, 7, 8*, 11*,
12

Phytobaenus SAHLB. 7, 8

Phytobaenus sp. 8*

populneus (PANZ.), *Aderus* 4*, 7, 10, 11*

pruinoseus (KIESENW.), *Aderus* 4*, 7, 10*,
11*

pygmaeus (DEGEER), *Aderus* 7, 11*, 12

Scryptia LATR. 7, 12

Scryptia sp. 14*

Scryptiidae 3, 5, 6, 7, 12